

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 37.014.2

DOI 10.32782/2412-9208-2024-3-172-184

CASE-STUDY AS A TOOL FOR FORMING PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE SOCIAL WORKERS

CASE-STUDY ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Natalia ZAHAROVA,

PhD in Pedagogy,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Social Work and Inclusive
Education,
Berdyansk State Pedagogical
University
66, Zhukovsky Str., Zaporizhzhia,
69000, Ukraine

Наталія ЗАХАРОВА,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи
та інклюзивної освіти,
Бердянський державний
педагогічний університет
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя,
69000, Україна

zaharovanatalia@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6929-7031>

ABSTRACT

The article examines the training of future social workers who possess not only knowledge directly related to professional activity, but also innovative approaches to solving current social problems. The author characterized a number of regulatory and legal documents that determine the qualification characteristics of a social worker, taking into account modern social requests and requirements. The professional and educational standards of the specialty 231 Social work were studied, which emphasize the need for the formation of key competencies of the future specialist, which ensure the acquisition of social and professional experience. It is noted that in the context of the training of a social worker, a promising educational strategy is open access to obtaining and producing the necessary information, understanding the details described in the case; analysis of problem situations, synthesis of arguments, options, alternatives; making constructive decisions. It has been investigated that modern case technologies ensure the formation of professional competencies of the future social worker. The case study is characterized as interactive, focused on cooperation and business partnership; an innovative and effective tool that provides a modern level of training of social sector specialists. The author presents the methodology of organizing practical classes with a focus on the formation of the competencies of the future social worker. A case study was chosen as the leading tool. An experimental study confirmed that the teaching of the course «Technology of social work» by the case-study method contributed to the improvement

of the ability to differentiate clients' problems, to make effective decisions; teaches certain aspects of social sensitivity, a sense of problems that require a solution; forms the skills of analytical activity and the ability to develop action programs, which, in turn, motivates future specialists to respond adequately when the time comes to act in a real situation. The professional competences formed by the case method in the process of solving the research tasks were analyzed and ascertained: analytical, creative, communicative, social. The main advantages of the case study as a modern tool for the formation of professional competences have been determined.

Key words: case study, case management, competencies, social worker, educational process.

Вступ. Соціальний запит на захист, підтримку, допомогу в умовах сьогодношньої ситуації в країні об'єктивно визначають необхідність відповідної підготовки компетентних фахівців соціальної сфери, які володіють не тільки знаннями, безпосередньо пов'язаними з професійною діяльністю, але й інноваційними підходами до розв'язання актуальних соціальних завдань. Зростання соціально-економічного значення послуг соціальної сфери, вимог до підготовки соціальних працівників обумовлюється, перш за все, глибокою трансформацією характеру самої праці, її інтелектуалізацією

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Класифікатора професій, Стандарту вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота основним завданням підготовки соціального працівника є формування ключових компетентностей особистості, що забезпечують її професійне становлення [3; 9]. У Стандарті вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота визначено перелік інтегральних, загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей випускника [9]. Компетентності є важливим результатом освіти, які забезпечують формування світогляду, критичного мислення, набуття соціального та професійного досвіду.

Сучасна ситуація в Україні поглибила емоційні, сімейні, особистісні та вікові кризи, групові конфлікти, труднощі з переміщенням, працевлаштуванням та доповнила перелік соціальних проблем, пов'язаних із реабілітацією, соціальним супроводом та підтримкою осіб з числа ветеранів й військовослужбовців, мігрантів та біженців, інших вразливих груп населення

Особливої уваги з боку соціальної роботи потребують люди з множинними проблемами, які можуть мати широкий спектр: зміни фізичного, психічного, соціального, ментального здоров'я; неприйняття та нерозуміння з боку суспільства та родини; проблеми, пов'язані з втратами, відсутністю мотиваторів до відновлення, повернення до мирного життя.

У розв'язанні означених проблем однією з перспективних технологій соціальної роботи стає, так звана, **кейс-технологія (case-study)**.

Ця технологія являє собою синтез методів проблемного навчання, інформаційно-комунікативних, соціально-психологічних технологій, а найважливіше – відображує реальні факти, події, історії з життя суспільства, значно наближає навчання до реальної професійної роботи.

Методи та методика дослідження. У процесі розробки теми статті використано наступні методи: аналіз наукових доробок, анкетування, опитування, спостереження, моделювання, метод статистичного аналізу.

Результати та дискусії. Соціальна ситуація сьогодення вимагає від майбутніх фахівців соціальної сфери не тільки оволодіння базовими знаннями та soft skills, але й здатністю до продуктивної діяльності, ефективних результатів, які очікує отримувач соціальних послуг.

У ракурсі нашого дослідження зацентруємо увагу на сучасні тенденції розвитку соціальних служб, що потребують активізації процесу підготовки майбутніх соціальних працівників через зміщення акценту навчання з оволодіння готовими теоретичними знаннями на відкритий доступ до отримання та вироблення необхідної інформації, осмислення деталей, описаних у ситуації; аналіз і синтез аргументів, варіантів, альтернатив; прийняття конструктивних рішень. Можна стверджувати, що поглиблення соціальних проблем впливає на розширення значення соціальної роботи загалом та, конкретно, підготовки фахівців. Для успішної професійної діяльності соціальні працівники повинні бути мобільними, цілеспрямованими та самостійними у виборі моделей, тактик соціального реагування, прийнятті рішень, розв'язанні соціальних проблем та завдань; здатними до командної роботи.

Історія виникнення та закріплення кейс-менеджменту у вітчизняній соціальній роботі є дуже цікавою та представленою в доробках різних авторів. Тема «кейс-метод», «кейс-менеджмент» активно представлена в зарубіжних дослідженнях різних часів: М. Річмонд, Р. Баркер, С. Дойл, Д. Мокслей та ін.

За основу розгляду генези питання покладаємося на українських дослідників. Суть методу «сам на сам», коли соціальний працівник спільно з клієнтом шукає варіанти вирішення його проблеми, знаходимо у доробках О. Сидоренко, Г. Каніщенко, П. Шеремета, В. Чуба, Ю. Сурмін та ін.

Кейс-менеджмент розглядається теоретиками й практиками у сфері надання інтегрованих соціальних послуг у територіальній громаді (Т. Лях, Т. Спіріна), у роботі з внутрішньо переміщеними особами та в сфері зайнятості населення (О. Тополь, О. Нартюк). У різних напрямках соціальної роботи науковими розвідками займаються: І. Артеменко, О. Анісімова, В. Багрій, А. Галай, Л. Козак, Л. Ільч, О. Савчук, Н. Якімова та ін. [1; 2; 4; 11].

Початок ХХІ століття – це період активного розвитку технології кейс-менеджменту в підготовці фахівців соціальної сфери (Ю. Тодорцева), як технології інклюзивного підприємництва (А. Жуковська). Актуальною темою в сфері підготовки фахівців до роботи кейс-методом є розвиток професійної мобільності майбутніх працівників. Дану тему досліджують Т. Гордеева, О. Китайська, Г. Рідкодубська, М. Скиба, І. Шпекторенко, та ін. [5; 8; 10; 11].

Отже, огляд сучасних тенденцій розвитку теорії методу кейсів доводять соціально значущу потребу в популяризації та використанні його в процесі підготовки фахівців до розв'язання конкретної проблеми клієнта в реальних умовах соціального життя.

На основі аналізу наукових публікацій, матеріалів з досвіду кейс-менеджменту підготовки кадрів із різних професій визначено, що кейси (ситуаційні вправи) мають чітко визначений характер і мету. Основним ядром кейсів є навчально-пізнавальна, виховна, розвивальна мета та відповідний контент завдань. Здебільшого вони пов'язані з проблемою чи ситуацією, що існувала або існує. Проблема в кейсі більш конкретна, практична на відміну від прикладів, які розглядаються в процесі проблемного навчання.

На інноваційних позиціях будується підготовка соціальних працівників, соціальних менеджерів у Бердянському державному педагогічному університеті (БДПУ). Вважаємо, що метод case-study є інтерактивним, орієнтованим на співробітництво і ділове партнерство; є інноваційним та ефективним інструментом, що забезпечує сучасний рівень підготовки фахівців соціальної сфери. Метод case-study має також тісний зв'язок із методами традиційної педагогіки, проблемного навчання. Розгляд, вирішення кейсів, участь у навчальних тренінгах, виконання творчих завдань – усі ці форми роботи дозволяють підготувати здобувачів вищої освіти до практичної діяльності з комплексного розв'язання проблем клієнтів.

У будь-якій галузі підготовки фахівців важливим є застосування певної методологічної основи, тому особливу увагу необхідно приділити методологічним підходам до формування компетентностей майбутніх соціальних працівників. У методологічному аспекті кейс-метод виступає як складна педагогічна система, яка включає інтеграцію різноманітних навчальних методів. Серед них можна виділити такі: системний аналіз, проблемно-орієнтований підхід, моделювання професійних ситуацій, уявний експеримент, методи опису та класифікації, ігрові методики, а також методи активного пошуку рішень, зокрема мозковий штурм або брейнстормінг [3, 4].

Функціональні можливості кейс-методу мають надзвичайно широкий діапазон реалізації – навчальні ситуації, аналіз, дослідження, система-

тизація, прогнозування, тренінг. Інноваційний підхід також визначається варіативністю у застосуванні методів спроб і помилок, колективного блокнота, синектики, вирішення творчих завдань в групах, дискусії, морфологічного аналізу, контрольних питань, семикратного пошуку, методу інверсії (зворотного руху), методу номінальної групової техніки, методу Дельфі та інші [3].

Впровадження методу case-study в освітній процес сприяє активізації процесу формування професійних компетентностей, які стосуються здатності актуалізувати та інтегрувати вже наявні знання, технічні прийоми і методи під час вирішення практичних завдань. Цей підхід також стимулює генерування нових ідей, пошук альтернативних рішень, а також дозволяє прогнозувати наслідки ефективного або неефективного управління. Окрім того, методологія кейс-стаді сприяє розвитку психологічної стійкості, впевненості у своїх професійних навичках, формуванню професійної ідентичності та відданості етичним цінностям соціальної роботи.

Методологія кейс-методу не лише навчає та формує фахівця в галузі соціальної роботи, але й сприяє його професійному розвитку. У рамках освітнього процесу кожна проблема або ситуація, що аналізується за допомогою кейсів та впливає на формування професійних компетентностей, має відповідати чотирьом ключовим критеріям:

по-перше, кейси мають бути правдивими, реалістичними, однак водночас не обтяженими деталями, бути за тематикою зв'язаними з матеріалом, що вивчається;

по-друге, ситуаційні вправи орієнтують на розгляд, аналіз історій, з якими стикаються фахівці на практиці;

по-третє, кейси загострюють інтерес до проблемних питань, підкреслюють їх актуальність, значущість та ставлять конкретні цілі майбутньої діяльності: підтримати, допомогти, супроводити, замотувати;

по-четверте, кейси розвивають компетентності, спрямовані на пошук можливих варіантів реагування отримувачами соціальних послуг на різноманітні ситуації; застосування дієвих інструментів та ресурсів професійної діяльності [6; 8].

Отже, формування професійних компетентностей забезпечує підготовку майбутніх фахівців на основі реальних ситуацій, сучасних методів та технологій, які органічно пов'язані між собою та представляють системну цілісність, хоча в конкретній діяльності може виявлятися домінування деяких з них.

Більшість науковців, що займаються дослідженнями у сфері професійної підготовки, дійшли висновку, що ефективність навчального процесу студентів значною мірою визначається рівнем їхньої мотивації. Мотивація є однією з ключових передумов успішного засвоєння знань, а

також формування та розвитку професійних умінь і навичок, які є основою компетентностей. Формування мотиваційної компетентності вимагає зацікавленості студентів і підвищення їхнього інтересу до навчання, що, в свою чергу, підтримує вибір професії. Це особливо важливо, коли навчальний процес організований з використанням кейс-методу, який робить професійну діяльність більш зрозумілою і наближеною до реальних умов.

Впровадження кейс-методу в освітній процес не тільки сприяє формуванню професійних компетентностей, але й соціально-психологічно налаштовує студентів на прийняття виважених професійних рішень у майбутній діяльності.

З точки зору дослідниці Г. Гребенькової кейс-метод, як форма навчання й активізації навчального процесу, дозволяє формувати мега (масштабні) компетентності та успішно вирішувати наступні завдання:

- оволодіння навичками та засобами всебічного аналізу ситуації зі сфери професійної діяльності, що допомагає у вирішенні аналогічних проблем, які виникатимуть у реальній практичній діяльності;

- формування проблемно-розв'язувальних умінь, які виробляються в процесі моделювання власних дій у проблемній ситуації, що дає змогу перевірити власні переконання, теоретичні знання та упередження;

- здатність до оперативного прийняття рішень «тут і зараз»;

- набуття навичок вербалізації, тобто ясного і чіткого викладу власної точки зору в усній або письмовій формі;

- вироблення вміння здійснювати презентацію, тобто переконливо обґрунтовувати і захищати свою точку зору;

- опрацювання навичок конструктивного критичного оцінювання точки зору інших;

- оволодіння практичним досвідом виносити користь із своїх помилок, а також із помилок інших людей [2].

Навчання професії соціального працівника з використанням кейс-методу сприяє розвитку базових навичок професійної компетентності, зазначає Л. Козак у дослідженні, серед яких:

- аналітичні як уміння диференціювати, класифікувати, виділяти суттєву та несуттєву інформацію, аналізувати, представляти та добувати її, мислити чітко й логічно;

- практичні, що сприяють формуванню навичок використання теорії, методів та принципів;

- творчі як уміння генерувати та визначати альтернативні рішення;

- комунікативні формують уміння вести дискусію, переконувати, використовувати наочний матеріал та інші медіа засоби, кооперуватися в групі, захищати власну думку, переконувати опонентів, складати короткий та переконливий звіт;

- соціальні, що стосуються оцінки результатів поведінки людей, уміння слухати, підтримувати в дискусії чи аргументувати протилежні думки, контролювати себе тощо [4, с. 155–156].

У руслі даної теми дослідження на заняттях з курсу «Технології соціальної роботи» на бакалаврському рівні вищої освіти нами ставилися наступні завдання:

- дослідити поінформованість респондентів щодо кейс-методу;
- визначити компетентності, які формуються під час навчальних занять з використанням кейс-методу.

З метою визначення поінформованості здобувачів щодо суті кейс-методу розроблено анкету «Використання кейс-методу в навчанні соціальної роботи». При розробці змісту анкети враховувалося, що склад групи респондентів гетерогенний за терміном, формою навчання; включені студенти, які мають іншу базову освіту та такі, які за видом своєї діяльності долучалися до програм неформальної освіти. Цільова група складалася з 25 осіб.

Результати анкетування продемонстрували, що тільки 2 (8%) здобувачів спостерігали за організацією навчання кейс-методом за програмами неформальної освіти; 7 (28%) здобувачів на різних заняттях мали можливість познайомитися з елементами кейс-методу і 16 здобувачів (64%) не зустрічалися з цим методом або не могли визначити суть методу.

Отже, проведена діагностика поінформованості респондентів щодо кейс-методу дозволила зробити висновки про необхідність:

- ознайомити здобувачів із історією виникнення та суттю кейс стаді як інструменту навчання та професійної підготовки;
- розкрити можливості й результати кейс стаді в організації соціальної роботи з клієнтами;
- з'ясувати, у яких випадках застосування кейс-методу буде ефективним; як будується робота кейс-методом у практичних ситуаціях.

Важливим принципом системного підходу до процесу підготовки фахівців, формування професійних компетентностей під час навчання є цілепокладання. Мета, в контексті формування компетенцій кейс-методом – це образ прогнозованого результату діяльності, а саме: формування розуміння ситуацій як методу роботи з людьми; засвоєння та інтеграція базових знань у галузі кейс-менеджменту; практичне оволодіння елементами кейс-методу; формування готовності до впровадження кейс-технологій у практичну діяльність соціального працівника.

Методологічна основа реалізації наступного завдання дослідження будується на класифікації компетентностей, запропонованих Л. Козак, розглянутих нами у попередній частині роботи, а саме: аналітичні, практичні, творчі, комунікативні, соціальні [4]. Вважаємо, що на початковому

етапі навчання студентів методом кейсів формування сукупності даних компетентностей дозволить у подальшому поповнити та поглибити професійну підготовку, розвинути компетентнісний та інноваційний підходи у руслі сучасної тенденції сталого розвитку суспільства.

Методика організації навчального процесу з використанням кейс-стаді передбачає виконання низки завдань, спрямованих на розвиток ключових професійних компетенцій. До таких завдань належить формування глибокого розуміння кейс-методу як інструменту роботи з людьми та визначення його ролі в системі соціальної роботи. Важливим аспектом є також практична розробка та відпрацювання технік кейс-менеджменту, що включає оволодіння знаннями про моменти застосування цього методу [7].

Одним з основних завдань є набуття навичок розвитку довірливих стосунків із клієнтами, що є ключовим для ефективної соціальної взаємодії. Використання кейс-методу сприяє також розширенню знань про методи соціальної роботи та збагаченню комунікативних засобів, завдяки впровадженню чітких алгоритмічних прийомів ведення розмов з клієнтами. Крім того, цей метод орієнтований на досягнення позитивної динаміки результатів соціальної роботи, що підтверджується його ефективністю у вирішенні практичних завдань.

Виконання емпіричного завдання дослідження спрямовувалося на визначення компетентностей, які формуються під час навчальних занять з використанням кейс-методу. Модель заняття з використанням кейс-методу на дисципліні «Технології соціальної роботи» спрямовано на досягнення зазначених цілей та завдань. Студентам було запропоновано тему заняття з ведення випадку як базового способу організації надання індивідуальних соціальних послуг та реальна соціальна історія сім'ї.

Кейс: сім'я, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами, звертається до Центру надання соціальних послуг, що функціонує в об'єднаній територіальній громаді. Фахівець із соціальної роботи здійснює комплексну оцінку потреб цієї сім'ї та на основі результатів розробляє індивідуальний план розвитку. Протягом тривалого періоду часу фахівець супроводжує сім'ю, зважаючи на зміни в її потребах, і, у разі необхідності, перенаправляє членів сім'ї до інших спеціалізованих служб громади для отримання додаткових послуг. Регулярно оцінюючи прогрес родини, соціальний працівник вносить відповідні корективи до плану заходів для підвищення ефективності підтримки. У результаті такої співпраці сім'я отримує доступ до комплексного та систематичного надання послуг, що сприяє соціальній та освітній інклюзії дитини.

Студентам запропоновано вирішити наступні завдання кейсу:

- проаналізувати інтегровану модель надання соціальних послуг на прикладі сім'ї, яка має дитину з інвалідністю;

- визначте умови, за яких використання інтегрованих соціальних послуг буде ефективним.

У ході заняття студенти ознайомилися з соціальною історією родини та розгорнули аналітичну діяльність: у малих групах обговорювалася історія започаткування ведення випадку, актуалізувалися причини звернення родини до центру надання соціальних послуг, зміст особової справи та аналізувалася ситуація; проговорювалися можливі дії батьків та фахівців щодо допомоги та очікувані результати ведення випадку.

Наступним кроком студентів став вибір інструментів для оцінки потреб дитини та сім'ї; обговорення ефективності запропонованих варіантів подальшої роботи: консультування, соціальний супровід, соціальний патронаж чи модель ведення випадку; аналізувалися аргументи, приймалися консолідовані рішення.

Запропоновані варіанти рішень від малих груп узагальнювалися, обиралися оптимальні, спрямовані на оптимізацію життєдіяльності дитини з особливими потребами та родини шляхом надання фахової допомоги найбільш ефективним і адекватним способом. Зазначалося, що технологія ведення випадку направлена на соціальний захист та підвищення якості допомоги, що надається клієнтові. Тому, конструктивним рішенням групи обрано модель ведення випадку.

Завершенням заняття стало підведення підсумків, визначення ефективності кейс-методу, рефлексія, оцінювання.

Проаналізуємо, які професійні компетентності було сформовано кейс-методом у процесі вирішення завдань дослідження. Студентам було запропоновано ряд питань, які своєю суттю спрямовані на виявлення сформованих аналітичних, практичних, творчих, комунікативних, соціальних компетентностей (відповідно методології).

Питання для з'ясування сформованих компетентностей

1. У ході заняття чи вдалося Вам диференціювати, виділяти суттєву й несуттєву інформацію?
2. Ви логічно, послідовно аналізували ситуацію?
3. Чи вдалося використати теоретичні знання методів, способів вирішення ситуації?
4. Ви пропонували альтернативні, аргументовані рішення?
5. Чи вдалося проявити креативність?
6. Чи Вам вдалося ведення дискусії, переконань, відстоювання власної позиції?
7. Ви уважно слухали інших, підтримували дискусію?
8. Вам вдалося контролювати свої реакції, поведінку?
9. Ви згодні працювати командою?
10. Ви можете визначити соціальний ефект кейс методу?

У результаті проведеного підсумкового опитування з'ясовано, що під час роботи над кейсом практично вся група респондентів «виявили» у собі ці навички (різного обсягу, ступеню важливості тощо).

Наявність аналітичних навичок продемонстрували 87%; практичних – 62%; творчих – 58%; комунікативних – 92%; соціальних – 100%, що підтверджує результативність та ефективність навчання кейс-методом, методично правильно організованим навчальним процесом із застосуванням кейс-методу та кейс-менеджменту.

Отже, кейс-стаді є універсальним методом, який можна застосовувати практично на будь-якому етапі заняття. Кейс-підхід сприяє вдосконаленню здатності диференціювати проблеми та приймати ефективні рішення; навчає певним аспектам соціальної чутливості, відчуттю проблем, які вимагають рішення; формує навички аналітичної діяльності та здатності розробляти програми дій, що, у свою чергу, мотивує майбутніх фахівців до адекватної реакції в момент, коли настане час діяти в реальній ситуації.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Вважаємо, що саме кейс-стаді є таким сучасним інструментом формування компетентностей, який поєднує динамічну комбінацію знань, вмінь та практичних навичок із процесом мотивування, спонування до діяльності, спрямованої на досягнення професійних успіхів. Ефективність навчання за допомогою кейс-методу очевидна. Здобувачам створюються умови для перевірки теоретичних знань та моделювання практичної частини майбутньої професійної діяльності; активізації різних здібностей, креативності та соціально-емоційного мислення; об'єктивної оцінки своїх можливостей та активностей як майбутнього фахівця. Методичні та технологічні особливості кейс-стаді роблять його надзвичайно привабливим для соціальної роботи, де практики мають справу з конкретною соціальною реальністю, травматичний досвід якої важко втиснути в формалізовані бланки та традиційні способи інтервенції.

Отже, соціальна робота являє собою універсальну та багатогранну професійну діяльність, що охоплює широкий спектр методів, технік та технологій, орієнтованих на надання допомоги особам, які потребують спеціалізованої підтримки. Відтак, підготовка соціальних працівників повинна відповідати ключовим принципам професії, таким як пріоритетність інтересів клієнтів, толерантність, забезпечення конфіденційності, доступність послуг, а також базуватися на сучасних підходах до навчання і практики.

Література

1. Артеменко І. Е. Підготовка менеджерів соціальної роботи до застосування кейс-менеджменту у роботі з клієнтами. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2014. Вип. 1. С. 12–19.

2. Гребенькова, Г. В. Кейс-метод у професійному навчанні. URL: <http://www.nmc.od.ua/wpcontent/uploads/2011/01/>
3. Закон України № 1556–VII «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради*, 2014. № 37-38. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141556>
4. Інноваційні технології навчання в діяльності інженера-педагога: навчальний посібник для інженера-педагога / Коваленко О. Е., Штефан Л. В., Лисенко С. А. та ін.; за ред. О. Е. Коваленко, Л. В. Штефан. Харків: Вид-во ТОВ «Цифрова друкарня №1», 2013. Ч.1: Теоретичні основи. 195 с.
5. Козак Л. В. Кейс-метод у підготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 3 (11). С. 153–161.
6. Менеджмент соціальної роботи: навчальний посібник. О. П. Песоцька, Є. Г. Дедов. Луганськ: Альма-матер, 2012. 110 с.
7. Пащенко Т. М. Кейс-метод як сучасна технологія навчання спеціальних дисциплін. URL: <http://surl.li/kmkdyo>
8. Савчук О, Сініцина К. Робота з випадком. 2013. URL: <http://surl.li/zyuaeV>
9. Скиба М. Застосування кейс-методу для формування конструктивних і проєктних умінь еколоого-педагогічної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 4 (58). С. 354–362.
10. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 23 «Соціальна робота», спеціальність 231 «Соціальна робота». Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 557. URL: <http://surl.li/xwimpq>
11. Тодорцева Ю. В. Кейс-менеджмент як метод соціальної роботи в процесі підготовки професійно мобільних майбутніх фахівців соціальної сфери. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 69. Т. 3. С.133–137.
12. Тополь О., Нартюк О. Кейс-менеджмент як сучасний інструмент соціальної роботи з безробітними в Україні. С. 195–202. URL: <http://surl.li/xqatxp>

References

1. Artemenko, I. (2014). Pidhotovka menedzheriv sotsialnoi roboty do zastosuvannia keis-menedzhmentu u roboti z kliientamy [Training social work managers to use case management in working with clients]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy. – Adult education: theory, experience, perspectives*, №1, 12–19. [in Ukrainian].
2. Hrebenkova, H. Keis-metod u profesiinomu navchanni [Case method in professional education]. Retrieved from: <http://www.nmc.od.ua/wpcontent/uploads/2011/01/> [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy № 1556–VII «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine No. 1556–VII «On Higher Education»]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady. – Newsletter of the Verkhovna Rada*, 2014. № 37-38. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/T141556> [in Ukrainian].
4. Kovalenko, O., & Shtefan, L. (Eds.). (2013). *Innovatsiini tekhnologii navchannia v diialnosti inzhenera-pedahoha: navchalnyi posibnyk dlia inzhenera-pedahoha* [Innovative learning technologies in the activities of an engineer-pedagogue: a study guide for an engineer-pedagogue]. Kharkiv, Vol. 1. [in Ukrainian].
5. Kozak, L. (2015). Keis-metod u pidhotovtsi maibutnix vykladachiv do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti [Case method in training future teachers for innovative professional activity]. *Osvitohichnyi dyskurs. – Educational discourse*, № 3 (11), 153–161. [in Ukrainian].
6. Piesotska, O., & Diedov Ye. (Eds.). (2012). *Menedzhment sotsialnoi roboty: navchalnyi posibnyk* [Management of social work: a study guide]. Luhansk: Alma-mater. [in Ukrainian].

7. Pashchenko, T. Keis-metod yak suchasna tekhnolohiia navchannia spetsialnykh dystsyplin [The case method as a modern technology of teaching special disciplines]. Retrieved from: <http://surl.li/kmkdyo> [in Ukrainian].
8. Savchuk, O, Sinitysna, K. (2013). Robota z vypadkom [Work with the case]. Retrieved from: <http://surl.li/zycaev> [in Ukrainian].
9. Skyba, M. (2016). Zastosuvannya keis-metodu dlia formuvannya konstruktyvnykh i proektnykh umin ekoloho-pedahohichnoi dialnosti [Application of the case method for the formation of constructive and project skills of ecological and pedagogical activities]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. – *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 4 (58), 354–362. [in Ukrainian].
10. Standart vyshchoi osvity Ukrainy: pershyi (bakalavrskyi) riven, haluz znan 23 «Sotsialna robota», spetsialnist 231 «Sotsialna robota» [Standard of higher education of Ukraine: first (bachelors) level, field of knowledge 23 «Social work», specialty 231 «Social work»]. *Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy*. – *Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine* dated April 24, 2019. No. 557. Retrieved from: <http://surl.li/xwimpj> [in Ukrainian].
11. Todortseva, Yu. (2020). Keis-menedzhment yak metod sotsialnoi roboty v protsesi pidgotovky profesiino mobilnykh maibutnykh fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Case management as a method of social work in the process of training professionally mobile future specialists in the social sphere]. *Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. – *Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*, 69, Vol. 3, 133–137. [in Ukrainian].
12. Topol, O., & Nartiuk, O. Keis-menedzhment yak suchasnyi instrument sotsialnoi roboty z bezrobitnymy v Ukraini [Case management as a modern tool of social work with the unemployed in Ukraine]. 195–202. Retrieved from: <http://surl.li/xqatxp> [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено підготовку майбутніх соціальних працівників, які володіють не тільки знаннями, безпосередньо пов'язаними з професійною діяльністю, але й інноваційними підходами до розв'язання актуальних соціальних завдань. Автором схарактеризовано низку нормативно-правових документів, що визначають кваліфікаційну характеристику соціального працівника з урахуванням сучасних соціальних запитів та вимог. Досліджено професійні та освітні стандарти спеціальності 231 Соціальна робота, у яких наголошується на необхідності формування ключових компетентностей майбутнього фахівця, які забезпечують набуття соціального та професійного досвіду. Зазначено, що в контексті підготовки соціального працівника перспективною освітньою стратегією є відкритий доступ до отримання та вироблення необхідної інформації, осмислення деталей, описаня у кейсі; аналізу проблемних ситуацій, синтезу аргументів, варіантів, альтернатив; прийняття конструктивних рішень. Досліджено, що сучасні кейс-технології забезпечують формування фахових компетентностей майбутнього соціального працівника. Схарактеризовано case-study як інтерактивний, орієнтований на співробітництво і ділове партнерство; інноваційний та ефективний інструмент, що забезпечує сучасний рівень підготовки фахівців соціальної сфери. Автором представлено методологію організації практичних занять з орієнтацією на формування компетентностей майбутнього соціального працівника. Провідним інструментом обрано case-study. Експериментальне дослідження підтвердило, що викладання курсу «Технології соціальної роботи» методом case-study сприяло вдо-

сконаленню здатності диференціювати проблеми клієнтів, приймати ефективні рішення; навчає певним аспектам соціальної чутливості, відчуттю проблем, які вимагають рішення; формує навички аналітичної діяльності та здатності розробляти програми дій, що, у свою чергу, мотивує майбутніх фахівців до адекватної реакції в момент, коли настане час діяти в реальній ситуації. Проаналізовано та констатовано професійні компетентності, сформовані кейс-методом у процесі вирішення завдань дослідження: аналітичні, творчі, комунікативні, соціальні. Визначено основні переваги кейс-стаді як сучасного інструменту формування професійних компетентностей.

Ключові слова: case-study, кейс-менеджмент, компетентності, соціальний працівник.